
HÜKÜMETE VE MEMUR SENDİKALARINA ÇAĞRI

20 Ekim (1991) seçimleri, antidemokratik seçim yasası koşullarında yapılmış olsa bile, varlığını 12 Eylül hukukuna borçlu ANAP iktidarına son vermiştir. Bu durum, toplumsal gelişme sürecinin önünü yıllar yılı tıkayan 12 Eylül hukukuna, onun laik, demokratik ve sosyal hukuk devletiyle, insan haklarıyla, bağımsızlık ve “Büyük Türkiye” ülküsüyle iyiden iyiye çelişen kurum ve kurallarına karşı kamuoyunda biriken tepkilerin sonucudur. Bu hükümet, Parlamento'daki partilerden, bu sonuca en çok uyan ikisinin bileşimi olduğunu; paket, protokol, program belgeleriyle, Demirel ve İnönü'nün demeçleri ve tutumlarıyla daha bir vurgulamış, bu nedenle kamuoyunda yüzde 48'i aşan oranda bir desteğe ulaşmıştır. Ancak çok geçmeden, 12 Eylül hukukuna bağımlı çevrelerin engellemeleriyle karşılaşmıştır. Buna, kendisini, iktidar sürecinde, SHP'nin kimliğini denetim altında bulundurmamakla, yeniden üretmekle sınırlı tutamayan parti içi muhalefet gruplarının; henüz parti yönetimine yetişemeyen kimi DYP'lilerin, koalisyonla birlikte demokrasiyi de tehlikeye sokabilecek tutum ve davranışları eklenmiştir. Ayrıca, sendika, dernek ve meslek kuruluşlarının; üretim, denetim, destekleme işlevleri bakımından bu Hükümetin toplumsal dinamikleri sayılabilecek düzeyde etkin olmamaları da, bir talihsizlik olarak ne yazık ki sürmektedir. Hükümetin uç vermeye başlayan eksikleri, yanlışları, gecikmeleri ve

çelişkileriye, bu tarihsel fırsatın kaçırılmasına yol açabilecek bir başka olumsuzluktur.

Bu sonuncu duruma örnek olmak üzere, memurların sendikal hakları üzerinde durmak istiyoruz:

Bilindiği gibi Hükümet, sendikal hakların “ILO standartlarına uygun çerçevede kurumsallaşması(nı)” sağlamayı ve memurlara “sendikal haklar” -ki sendika, toplu sözleşme, grev haklarıdır- tanımayı yükümlenmiştir.¹

Bundan sonra yapılacak ilk iş, kurulmuş ve kurulacak memur sendikalarını tanımak ve bunlarla, toplu sözleşme hakkının kullanım sürecini başlatmak iken; Demirel Hükümeti, tıpkı ANAP Hükümeti gibi, memurlara da sendika ve toplu sözleşme hakkı içeren ve TBMM'nce onaylandığı için Anayasa'nın 90. Maddesi gereğince -yüksek yargı organları ve görevlilerince de kabul edildiği üzere²- ülkemizi bağlayan İHAS ve ILO 98'i görmezlikten gelmiştir. Bir farkla ki, 87 ve 151 sayılı ILO sözleşmelerinin TBMM'nce onaylanması için girişimde bulunmuştur.

Bu durum, kuşkusuz ki sevindiricidir. Çünkü ILO 87, işçi, memur, hizmetli, sözleşmeli ayrımı olmaksızın tüm kamu görevlilerine sendika kurma ve sendikalara üye olma hakkını tanımakta; ILO denetim organlarınınca da vurgulandığı gibi, memurların grev hakkının hukuksal dayanağını oluşturmaktadır. ILO 151 ise, memurların çalışma koşullarının toplu pazarlık yoluyla belirlenmesini, siyasal haklardan yararlanmalarını ve kamudaki sendikal yaşamın devletin karışmasından korunmasını öngören hükümler içermektedir.

¹ Hükümet Programı, 25.11.1991 s:33,34

² Danıştay 5. Daire Kararı (1986/1723 Esas, 1991/933 Karar NO'lu). Anayasa Mahkemesi Başkanı Y. Güngör Özden, Cumhuriyet, 10.12.1991.

Ancak, ILO 87 ve 151'in İHAS ve ILO 98 göz ardı edilerek onaya sunulması, özellikle gönüllü toplu iş sözleşmesi hakkının memurlara tüm boyutlarıyla tanınmak istenmediği kuşkusunu uyandırmaktadır. Çünkü yukarıda belirtildiği gibi, memurlar için ILO 151, ancak çalışma koşullarının toplupazarlığını içermekte, bu açıdan; memurlara çalışma koşullarıyla birlikte ücret v.b. koşullarını da içeren kapsamlı bir toplupazarlık hakkı sağlayan ILO 98'in gerisinde bir sözleşme olmaktan öteye gidememektedir.³

Denilebilir ki, çevirisi Fransızca aslından yapılan ILO 98, 6. Maddesine göre, “devlet memurlarının durumları ile alakalı değildir” ve Hükümet 98'i bunun için dikkate almamıştır. Öyledir de; Sözleşme'nin memurların bir kesimini oluşturan asker ve polisler ne ölçüde uygulanacağını ulusal yasalara bırakılacağını düzenleyen 5. Maddesine neden gerek duyulmuştur? Üstelik bu sözleşme, İngilizce aslından yapılan Türkçe çevirisindeki 6. maddeye göre tüm devlet memurlarını değil, ancak “devlet yönetiminde görevli devlet memurlarını” kapsam dışı tutmakta değil midir? Ve bu İngilizce'den çeviri, TBMM'nce onaylanmış Fransızca'dan çevirinin 16. Maddesine göre de Fransızca ve İngilizce metinler “aynı şekilde muteber” sayılacağından, yasal kabul edilmeli değil midir?

İHAS ve ILO 98'i yok saymakla kalmayıp, Avrupa Sosyal Şartı (ASS)'nin tüm “çalışanlara” ve bu arada memurlara da sendika, toplu sözleşme ve grev hakkı içeren ve ANAP iktidarınca bu nedenle onay dışı bırakılan 5. ve 6. Maddelerinin Kanun hükmündeki bir kararname ile onaylanmaması da; Hükümetin, memurların sendikal haklarını tüm boyutlarıyla tanımaya niyetli olmadığı yolundaki kuşkuları artırmakta; daha da önemlisi, bir ölçüde var olan güvenilirliğine gölge düşürmektedir.

³ Prof. Dr. Mesut Gülmez, *Memurlar ve Sendikal Haklar. İmge Kitabevi 1990.*

Sormak gerekir: Başbakan Sayın Demirel DP iktidarı döneminde onaylanmış olmaları nedeniyle de uygulanacaklarını söylediği halde İHAS ve ILO 98 niçin, kimlerin, hangi kuruluşların yanlıcı “telkin”leriyle atlanmıştır. Niçin, memurların ücret artışları yine geleneksel bir biçimde tek yanlı olarak devletçe belirlenmiş ve Hükümet’e “sempati” duyan memurların ve onların sendikalarının bile haklı tepkilerine yol açılmıştır?

Hükümete yine sormak gerekir: İHAS ve ILO 98’in iç hukukun bir parçası olduklarından hareketle; memur sendikalarının yasal ve toplu sözleşme hakkını kullanma hakkına sahip oldukları kabul edilecek midir? Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’ndan sonra İçişleri Bakanlığı da memur sendikalarının kapatılmasına ilişkin davasından çekilmiş midir ya da çekilecek midir? Yargısal ve yönetsel kovuşturmalar nedeniyle zarara uğrayan memur sendikalarının ve sendikalı memurların “mağduriyetleri” giderilecek midir? ASŞ’nın ANAP iktidarınca çekince konulan 5. ve 6. Maddeleri bir KHK ile onaylanacak mıdır? Memur sendikalarına; sendika, toplu sözleşme, grev haklarıyla, siyasi haklarla, personel rejimiyle, mesleki sorunların çözümüyle, memurlarla memur emeklileri arasındaki farklılığın giderilmesiyle ilgili yasal düzenleme çalışmalarına katılım çağrısında bulunulacak mıdır? Ve bu katılımın kullanım yöntemi toplupazarlık temelinde ve düzeyinde olacak mıdır?

Memur sendikalarının ve onların öncülüğünde öteki memur kuruluşlarının, Hükümetin bu sorulara doyurucu yanıtlar vermesini sağlayacak düzeyde ve hızla bütünleşmeleri içten dileğimizdir.

13 Ocak 1992